

др Иван Ристић
ОШ „Вук Караџић“ Крушевац
0807978@gmail.com

УДК 327(497.11)“1903/1904“(049.3)

Приказ
Примљено: 18. 5. 2021.
Прихваћено: 1. 9. 2021.

ДАРКО МИХАЈЛОВИЋ, СРПСКА ДИПЛОМАТИЈА О ДОГАЂАЈИМА У МАКЕДОНИЈИ 1903–1904,
ЧИГОЈА, БЕОГРАД–КРУШЕВАЦ 2016.

Књига крушевачког историчара Дарка Михајловића „Српска дипломатија о догађајима у Македонији 1903–1904.“, представља сажет и јасно коципиран преглед спољне политике Краљевине Србије према „македонском питању“ у кратком, али кључном периоду развоја овог питања. Управо почетком XX века, активности балканских држава у Македонији достижу врхунац, а осим пропагандно-политичке, просветне и црквене, долази и до оружаних акција – формирају се прве паравојне чете (бугарске, српске и грчке) које, уз логистичку подршку суседних држава, почињу да делују на тлу Македоније. Корени настанка „македонског питања“, као територијалног и етничког спора између балканских држава, могу се назрети још у време тзв. Велике источне кризе 1870-их година. Тада започиње дуготрајни српско-бугарски сукоб око утицаја на Балкану, посебно у Македонији, који се управо у годинама које аутор обрађује, трансформише у директан сукоб, тако да се слободно може рећи да овај период (1903–1904) представља прекретницу у развоју „македонског питања“. У томе је значај ове књиге, а њена предност је у јасноћи и прегледности. Књига је обима 221 страна, штампана је ћириличним писмом. Издавачи су сам аутор и издавачка кућа *Чигоја* из Београда. Аутор предговора је др Драган Петровић.

Књигу чине увод, три поглавља, закључак, прилози, белешка о аутору, именски регистар и списак извора и литературе. У уводу аутор укратко образлаже предмет истраживања, као и кључне позиције и циљеве Србије према „македонском питању“. Недостаје осврт на коришћене изворе и критички осврт на старију и новију литературу о „македонском питању“ и спољној политици Србије у назначеном периоду (свеједно да ли се аутор користио њоме у ради или не), што је уобичајена пракса и методолошко правило када су у питању историографски радови.

Прво поглавље (*Македонско питање*) (стр. 21–28) представља сажету анализу основних историјских, географских и етничких проблема везаних за Македонију. Подељено је у три дела. У првом делу аутор кратко и прецизно анализира историјско-географско значење појма Македонија, наводећи ставове старијих и новијих аутора, као и различите, политички и идеолошки условљене интерпретације појмова везаних за историјски и географски простор Македоније. У другом делу првог поглавља, аутор излаже генезу „македонског питања“ и

главне позиције балканских држава према овом питању до почетка XX века. У трећем делу поглавља аутор се бави проблемима етногенезе, односно етничког карактера становништва Македоније. Једина, мада никако суштинска, примедба је на сам наслов поглавља. Сматрамо да је у наслову требало прецизирати на које се аспекте, или на који се период у историјском развоју „македонског питања” односи садржај поглавља, јер појам „македонско питање” обухвата широк спектар значења и садржаја.

У наредном поглављу (*Рад српске дипломатије на македонском питању до Мајског преврата*) (стр. 41–74), аутор анализира ситуацију у Македонији у контексту одлука Берлинског конгреса, посебно се фокусирајући на покушаје реформи у Османском царству, јавне и закулисне „игре” великих сила и позиције Краљевине Србије и других балканских земаља (Бугарске пре свега), комитско питање итд. Аутор детаљно и аналитички образлаже сва ова питања, вешто повезујући чињенице и контексте.

Четврто поглавље (*Рад српске дипломатије на македонском питању после Мајског преврата*) (стр. 75–192), представља централни и најобимнији део књиге. У овом делу, аутор анализира последице Илинденског устанка (1903) и позиције Србије према бугарској акцији у Македонији, као и договор у Мирциштету, односно покушај великих сила (Русије и Аустроугарске) да, после Илинденског устанка, реформама заведу ред и смире ситуацију у Македонији. У овом делу, аутор детаљно излаже активности српске дипломатије са циљем постизања зближавања и савеза са балканским државама – Црном Гором и Бугарском, али и са Италијом.

Књига садржи и неколико прилога: списак министара иностраних дела (1903–1904); организациону структуру Министарства иностраних дела, као и списак дипломатско-конзуларних представништава и заступништава, са именима посланика, дипломатских агената, конзула и почасних конзула, за 1903. и 1904. годину.

Аутор је за своја истраживања користио збирке објављених извора, углавном дипломатске грађе (на списку се налази 14 библиографских јединица објављене грађе), највише вишетомну збирку докуманата *Документи о спољној политици Краљевине Србије 1903–1914*. (у издању САНУ). С обзиром на то да аутор у истраживању није користио примарне изворе (архивску грађу), књигу можемо сврстати у категорију прегледних научних дела, предано, педантно и зналачки написаних, корисних за једноставан увид у динамику догађаја и процеса везаних за једно од најважнијих питања балканске историје с почетка XX века. Књига је заснована на поузданим и провереним резултатима историјске науке, као и на релевантним објављеним изворима. Језик књиге је јасан, концизан и непретенциозан, те као таква може корисно послужити наставницима историје, студентима, ученицима заинтересованим за допунска знања као и свим заљубљеницима у историју, посебно у историју српске дипломатије и историју Балкана.